

EUGENIU URECHE

EUGENIU **URECHE**

Teatrul nu se termină niciodată

Catalog

Ediție îngrijită de PETRU HADÂRCĂ

CARTIER

Eugeniu Ureche – gloria și exilul în teatrul unei lumi de la porțile Occidentului

„Teatrul nu se termină niciodată. Un teatru în sculptură, un spectacol în ghips, apoi pe scenă. Sau invers.”

EUGENIU URECHE

Admirație și fascinație. Cred că astfel pot fi descrise impresiile trăite de cei care l-au văzut sau l-au auzit măcar o dată pe Eugeniu Ureche jucând în scenă sau recitând un poem. Vocea, puternică și gravă, era inconfundabilă, fie că răsuna în teatru sau în difuzoarele radiourilor. Cuvintele parcă ieșeau direct din piept ca dintr-un clopot imens, al cărui dangăt nu putea fi neglijat, el răsuna uneori ca o chemare de luptă sau un îndemn la resemnare, răsuna în semn de alarmă sau de mângâiere, de durere sau de bucurie – glasul său era întotdeauna răscolitor. Și cuvintele, deși erau aceleași, cunoscute de fiecare, erau totuși rostite altfel, inconfundabil: rotunde, pline, de o muzicalitate neașteptată. Erau rostite românește.

L-am auzit pe Eugeniu Ureche la singurul post de radio, la *Teatrul la microfon*, în copilăria și adolescența mea. L-am ascultat vrăjit. Puterea turlburătoare din voce și muzicalitatea rostirii românești îl făceau să se distingă de toți ceilalți actori implicați în spectacole. Evident, la acea oră nici eu, nici mulți alți spectatori, nu eram conștienți de luptele ideologice de pe tărâmul lingvistic, atunci trăiam pur și simplu, cu inconștientă și inocență, plăcerea și bucuria de a mă lăsa purtat într-o lume imaginară construită de vocile actorilor care vorbeau atât de frumos în limba mea, iar Eugeniu Ureche se deosebea de toți. Bineînțeles, îi căutam la televizor pe actorii auziți la radio ca să știm cum arată; bineînțeles, visam să-i vedem pe viu măcar o dată în viață, să vină în localitatea noastră sau să mergem noi la teatrul cel adevărat de la Chișinău. Nu știam atunci că visul meu cel mai mare – de a deveni actor – se va împlini. În 1985, pășeam pe scena Teatrului „Luceafărul”, după cinci ani de facultate la Școala Superioară „B.V. Șciukin” de la Moscova. Văzusem, întâlnisem și chiar lucrasem deja cu actori celebri ai teatrului și cinematografiei sovietice, unii ne-au fost pedagogi: A.I. Borisov, V.A. Slezinger, V.C. Livova, Ion Ungureanu, I.V. Katin-Iarțev. Cu unii dintre actorii pe care îi ascultasem altădată fascinat la radio devenisem colegi: Valen-

În perioada interbelică Teatrul Național din Chișinău își desfășura activitatea în Clubul Nobilimii (astăzi sediul cinematografului „Patria”, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt).

← Autoportret realizat de Eugeniu Ureche în 1961. Transpus în bronz de sculptorul Ion Zderciuc, anul 2018, bronz, 42×22×27 cm

Actualul edificiu al Teatrului Național „Mihai Eminescu” a fost construit în perioada României Mari, în 1928-1940, lucrările finale și de reconstrucție au fost executate în anii '50, iar teatrul s-a numit Teatrul Academic muzical-dramatic „A.S. Pușkin”.

tina Izbeșciuc, Vasile Constantinov, Nina Vodă-Mocreac, Ecaterina Malcoci, Dumitru Fusu. Era incredibil, legendele erau vii în preajma mea. Dar pe Eugeniu Ureche nu apucasem să-l văd încă. Plecase din Teatrul Academic de Stat „A.S. Pușkin” încă din 1979, se pensionase, mai exact l-au făcut să plece în plină vigoare și putere profesională, la 62 de ani. Artistul Eugeniu Ureche rămânea o figură impunătoare de legendă, intangibilă și contradictorie, în castelul monștrilor sacri pe care mi-l imaginasem încă din copilărie. Contradictorie, întrucât biografia sa avea unele momente asupra cărora nu se admiteau comentarii. Știam că Eugeniu Ureche făcea parte din pleiada emblematică a teatrului sovietic, jucase roluri mari, de anvergură și avea cele mai înalte distincții oficiale: a fost primul și unicul actor din RSSM, laureat al Premiul de Stat al URSS, așa-numitul Premiu Stalin (1950), avea titlul de Artist al Poporului din URSS (1967); totuși, în pofida acestor semne de recunoaștere oficială, artistul fusese lăsat să se pensioneze, moment asupra căruia nu s-au dat prea multe detalii. O altă zonă oarecum nebuloasă era eticheta de a fi făcut „școală la români”, pe care cei din jur i-o atașau, rostind cuvintele cu jumătate de gură, dar și cu o anumită admirație. Rămânea ceva indescifrabil în legenda acestui destin actoricesc.

În anii '90, *perestroika* gorbaciovistă, libertatea cuvântului declanșaseră Mișcarea de Renaștere Națională și la Chișinău. Lanțurile au fost rupte... Cei care ani de zile și-au înghițit cuvintele, și-au ascuns gândurile, au prins glas... Multe adevăruri au putut fi rostite în public. În acei ani l-am întâlnit și l-am văzut în scenă pe Eugeniu Ureche recitând cu vigoare, cu o enormă putere de convingere versuri din Eminescu, Alecsandri, Ovidiu, în română și latină, din Lermontov în rusă. Tot atunci am avut fericita ocazie de a lucra împreună la câteva spectacole radio și de a-i asculta tulburătoarea și emoționanta confesiune despre anii tinereții sale din Chișinăul interbelic. Când povestea, chipul său iradia lumină, era pentru prima dată când marele artist avea dreptul la amintiri: „*Lumea în care am nimerit eu la liceu, apoi la Conservator, era o lume cu totul aparte. Ce oameni! Ce cultură!*” (Interviu realizat de Ion Țâbuleac, în *Fără machiaj*, nr. 4, 1993, fondator Andrei Vartic). Eugeniu Ureche reconstituia homeric o lume interzisă și ascunsă în cele mai adânci cotloane ale memoriei: „*Pe când eram în clasa a doua a școlii primare, la vârsta de 7 ani tot fratele meu m-a dus la Teatrul Național, care se afla în locul actualului cinematograful «Patria»... Mai târziu începusem să frecventez cinematografele... Cele mai bune filme din producția mondială erau aduse și prezentate pe ecranele cinematografelor din Chișinău. Pe atunci erau teatrele **Orfeus, Apollo, Palace, Expres, și Colosseum**... Cinematografele erau arhipline, nu puteai găsi un loc liber... aveau un afișier foarte divers, începând cu western-uri și comedii și sfârșind cu ecranizări ale marilor opere literare și cele mai serioase lucrări cine-*